

Azərbaycan Teatrı – 150

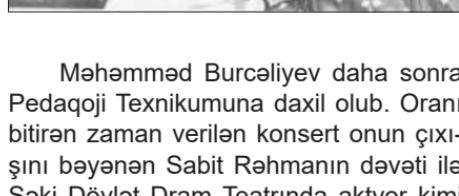
Gəncənin unudulmaz şəkili aktyoru

Elə səhnə ustası var ki, sənət yolu bir teatrın yaradıcılıq yoludur. Yaratdığı obrazlar tamaşaçının yaddaşına əbədi həkk olunur, öz xalqının milli sərvətinə, teatr tarixinin bir səhifəsinə çevrilir. Xalq artisti Məhəmməd Burcəliyev də belə aktyorlardan olub.

Məhəmməd İsmayılov oğlu Burcəliyev 1914-cü il aprel ayının 25-də Şəki şəhərində anadan olub. Bakıda Fabrik-zavod məktəbində oxuyub. Gələcək aktyor həmin günlərlə bağlı bir xatirəsində yazıb:

“İlk dərs günü məktəbin direktoru orta boyu, qarabuğdayı bir gənclə sinifə daxil oldu və dedi: “Bu, sizin ədəbiyyat müəlliminizdir. Özü də yaxşı şairdir. Yəqin ki, şerlərini oxumusuz. Adı da Mikayıl Müşfiqdir”.

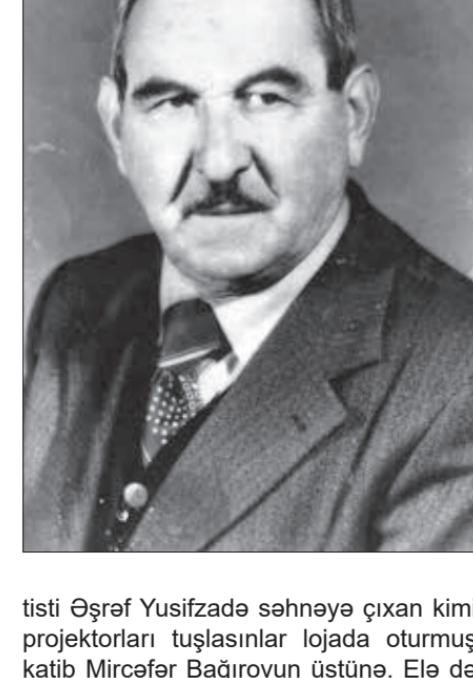
Müşfiq müəllim ədəbiyyatla maraqlanımları çox sevirdi. Bir gün mənim yazdığınış şerləri dinledi, amma bir söz demədi. Səhərisi gün mənim əlimdən tutub “Gənc işçi” qəzətinin redaksiyasında olan ədəbiyyat dərnəyinə apardı və Süleyman Rüstəmli tanış etdi. Beləcə ədəbiyyat və sənət aləminə qovuşdum”.

Məhəmməd Burcəliyev daha sonra Pedaqoji Texnikumuna daxil olub. Oranı bitirən zaman verilən konsert onun çıxışını bəyənən Sabit Rəhmanın dəvəti ilə Şəki Dövlət Dram Teatrında aktyor kimi fəaliyyətə başlayıb. Dörd il orada çalışıb, ömrünün sonrakı illerini isə bütünlükə Gəncə Dövlət Dram Teatrına həsr edib. N.K.Krupskaya adına Moskva Dövlət İncəsənət Universitetinin Teatr aktyoru və rejissoru fakültəsini bitirib. “Yadigar” adlı bir dram əsəri də qələmə alıb. Həmin pyesi teatrda tamaşaçaya qoyulub və diploma layiq görülüb.

Onun aktyor kimi istedadı daha parlaq olub. Gəncə teatrının səhnəsində 300-dən artıq maraqlı obraz yaradıb. Məhəmməd Burcəliyev 11 əsərə – “Ölülər”, “Ürək yanarsa”, “Həmyerlilər” bu qəbilədəndir. Onun həmçinin respublika qəzet və jurnallarında 75-dən artıq məqale, resepsiya və ocerki də dərc olunub. Aktyor “Azərbaycanfilm”in istehsalı olan bir neçə filmdə – “Mən ki, gözəl deyildim”də, “Dəli Kür”də, “Firəngiz”də, “Gözəl məni”də, “Köhne bərə”də... yaddaşalan obrazlar yaradıb. O, 1944–1945-ci illerdə Fikrət Əmirovla birgə Gəncə Dövlət Filarmoniyasını yaradaraq həmin musiqi məbədinin direktoru kimi də fəaliyyət göstərib. Daha sonra Gəncə Teatrının direktoru kimi çalışıb. 1958-ci ildə Xalq artisti fəxri adına layiq görüllüb. 1994-cü il noyabr ayının 25-də Gəncə şəhərində vəfat edib.

Deyirlər ki, yaşamaq da bir sənətdir – taledən hər kəsə bəxş olunan sənət. Əsl insan odur ki, bu ömrü mahir sənətkar kimi yaşayır. Məhəmməd Burcəliyev də belələrindəndir, amma onun təlaşlı, həyəcanlı günləri də az olmayıb. Burada sənətkarın daha bir xatirəsini yada salaq: “1951-ci ilin soyuq yanvar ayı idi. Bir gün xəber gəldi ki, Mircəfər Bağırov Ənvər Məmmədxanlının “Şərqiş səhəri” pyesinin tamaşaşına baxacaq. Mən de teatrın direktoruym, həm də baş rollardan birini oynayıram. Fikrim budur ki, Mircəfər Bağırovdan teatrın təmiri, rekonstruksiya olunması üçün bir şey qopardım. İşçilərlərə tapşırıdım ki, Bağırov rolunu ifa edən Xalq ar-

tisti Əşrəf Yusifzadə səhnəyə çıxan kimi projektorları tuşlaşınlar lojada oturmuş katib Mircəfər Bağırovun üstüne. Elə də edirlər. Tamaşa bitəndən sonra Bağırov gülümşündü, təbrik edirəm, – dedi. – Yaxşı tamaşadır. Bəs teatrın binası niyə soyuqdur? Cavab verdim ki, 0,5 düymülmək boru tapılmışdır. Səhəri gün saat 9-da dəmiryol vağzalından xəber gəldi ki, sizin teatrın adına 0,5 düyməlik boru gəlib, özü də bir qaqqon, gəlin aparın”...

Mərhum rejissor, Əməkdar incəsənət xadimi Oruc Qurbanovun unudulmaz aktyor haqqında dedikləri: “Rolları böləndə baxıram ki, Məhəmməd Burcəliyevə uyğun obraz yoxdur. Amma istəyirəm ki, onun üçün rol düzəldim. Təki mənim məşqlərimdə iştirak etsin. Ona görə ki, Burcəliyev mənim üçün kamertondur. 61 il səhnədə... Teatr sənətinin sağlam, gümrəh vaxtlarını da görüb, infarktını da, iflicini də... Zövqü – kamerton səsi kimi pak və duyumluudur. Hər hansı parçanın məşqindən sonra, gizlincə onun üzündəkə ifadəyə baxıram. Olar-olmazı onun üzündən oxuyuram. Hər dəfə aktyorların əldə etdikləri nailiyyətləri təmkinlə izləyən Burcəliyevin uşaq kimi sevinib çavanlaşmasını gördəndə, valeh oluram və içimdə bir nida səslənir: “Allah, nə yaxşı ki, belə insanlar var!” Mənimcün üç Burcəliyev var. Daha səmimi, el dili ilə desəm, üç Məhəmməd dayı var: Dədə Məhəmməd, Ustad Məhəmməd, Ağsaqqal Məhəmməd!..”

Xalq artisti daim teatrla nəfəs alıb, səhnənin sevinci, kədəri ilə yaşayıb. O, öz yaradıcılığında “Kiçik rolla böyük filklər ifadə etmək çətindir” müləhizəsinin mənənəsizliyini sübuta yetirib. Belə olmasayıd, Gəncə teatrının səhnəsində Əfqanın “Qız atası” komediyasında Cavad kişi rolunu 35 ildə 3000 dəfədən artıq oynamışla tamaşaçı rəğbatini qazana bilməzdi.

Məhəmməd Burcəliyev Gəncə Dövlət Dram Teatrının repertuar zənginliyini təmin etmək məqsədilə qələm sahiblərinin dramaturgiyaya cəlb etməyə çalışıb. Ulu Gəncədə yaşayıb-yaradan yazarlardan Altay Məmmədov və Fəridə Əlyarbəyli ilk dram əsərlərinin yaranmasında məhz Məhəmməd Burcəliyevin xüsusi xidmətin olduğunu öz xatirələrində qeyd edib-lər.

Bəli, unudulmaz sənətkar, Xalq artisti Məhəmməd Burcəliyev indi həzin xatirələrdə yaşayır.

**Anar ƏRTOĞRUL,
teatrşünas-tənqidçi**